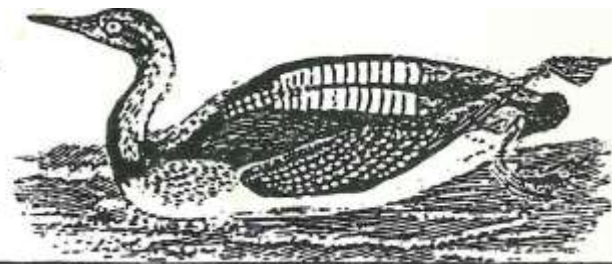

LOMMEN

NORDISKA FORBUNDET FOR KULTURLANDSKAP

INBJUDAN TILL BOHUSLÄN

9\$S:M6TE
den

24 maj - 27 maj 1990
i
'lldtfeva[(a

l(o, m ut ti[[striituferna, de oas{igt stana
measfån ocli ftagtom, 6ojdå djupt av storm,
meagamla båtvräf(som lia muftnat gråna,
men an., i brostna sk.rov, biir vågensfönn!
ffJår, meffan liav ocli låm{, på saml somstrider,
på tång somgungar, K.fln auensamgå,
ocli feva i de fangstforf{yaaa tider,
ocli i cfitt sUU(Jesframtia{ aså

'Evert'Tau6e.

**Tema: Havets och kustens kulturlandskap
Information och kunskapsförmedling**

Prelimiärt program

ÅRSMÖTE 1990

Torsdag 24/5 15.30

Samling på Bohuslans museum

Bildspel, föredrag och skronor.
På kvällen en bit mat (någon
bohuslar.sk specialitet).

Fredag 25/5

Årsmotesdag på Bohuslans museum

8.30-

Årsmöte inleds. Nils Dahlbeck
överlämnar ett vallhorn som gåva
till förbundet.

Föredrag, diskussioner

Årsmötesförhandlingar

Årsmötesmiddag med visunderhållning

Lordag 26/5

Strovtåg i Hanrike

8.30-

Heldagsresa med m/s Byfjorden i
mellersta Bohuslan. Strandhugg på
Baisholmen, Nverktirr och kanske
några fler platser. Lunch och
middag ombord. Heråt på kvällen
genom Malo strömmar.

c:a 21.30

Sondag 27/5 8.30

B8 sdk i Bohuslans inland i gammal
utmarksmiljö på Bredfjället.
J\ avslutning i Uddevalla

c:a 14.00

ANMALNINGSBLANKETT

Sändes till

Marianne Dalemar
Rulhårvsgatan 5 A
S-431 47 MOLNDAL
SVERIGE

TEL: 031-27 67 55
(+4631/27 67 55 for utlandet)

senast 6 april 1990.

ÅRSMÖTE 1990

Konferensavgift 660:- SEK betalas till: Nordiska Forbundet for Kulturlandskap , c/o Nettelbladt , Småtindv 1 B, N-8000 BODO, Norge. **Postgirokonto 4 51 14 32.**
Senast den 25 april 1990. OBS! Glem inte avsändare.
I avgiften ingår reser och mat alla dagar.
OBS! skicka inga checkar!

Logi ar bestallt på Hotell Riversi de till spec ialpris:

Enkelrum inkl frukost 382:-/dygn
Dubbelrum " " 230:-/ "

Campingplats finns c:a 2 km från Bohuslans museum
for 70:-/dygn
ev. elanslutning kostar ytterligare 20:-/dygn

(Vandrarhemmet ar tyvarr stangt!)

Var och en betalar sina hotellkostnader di rekt till hotellet.

Om någon onskar flera overnattningar så tag kontakt direkt med hotellet som också svarar på ovriga frågor angående inkvarteringen.

Hotell Riverside   Telefon 0522-118 00
Box 124   Telefax 0522-309 94
S-451 16 UDDEVALLA

Namn : .....

Adress : .....

Telefon: . . . . .

Datum Kl.

Jag beraknar komma till Uddevalla med
" " resa från "

D Hotell   **D** Enkelrum   **D** Dubbelrum

   D Ordnar sjalv logi
Camping

Speciella onskemål (ex.vis vegetarisk kost)

ÅRSMÖTE 1990

Fredagen den 26 maj, klockan 8.30.
Bohuslans museum. UDDEVALLA.

D a g o r d n i n g .

1. Årsmötet inleds.
2. Val av mötesordförande.
3. Val av mötessekreterare.
4. Val av två protokollsjusterare.
5. Godkännande av dagordning.
6. Information och meddelanden.
7. Styrelsens årsberättelse.
Bokslut och revisionsberättelse.
8. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen.
9. Medlemsavgift för nästa verksamhetsår.
10. Arvoden.
11. Val av styrelsemedlemmar (på två år) efter de avgående.
12. Val av revisorer och revisorssuppleanter.
13. Val av ledamöter i valberedningen.
14. Nästa årsmötesarrangemang.
15. Övriga av styrelsen framlagda ärenden.

Xrenden som medlem önskar få behandlade av årsmötet skall
före den 25 mars 1990 insändas skriftligen till styrelsen.

Natur- och kulturvård hor ihop

Hans Aron

Infor våra ögon tråder det bohuslänska landskapet fram i sin hårlighet och dramatik: vattenvikar och vattenytor, strandågar och kulturåkrar, lovsöksdungrar och berg. Vattenlandskapets lerbottnar och skår fortsätter på land i utbredda dalgångar omslutna av bergsoar, som kantas av bebyggelse och trådrådär. Bohuslänningen har kommit att leva i ett måktigt stycke natur, som fyller henne med stor glädje och skönhet.

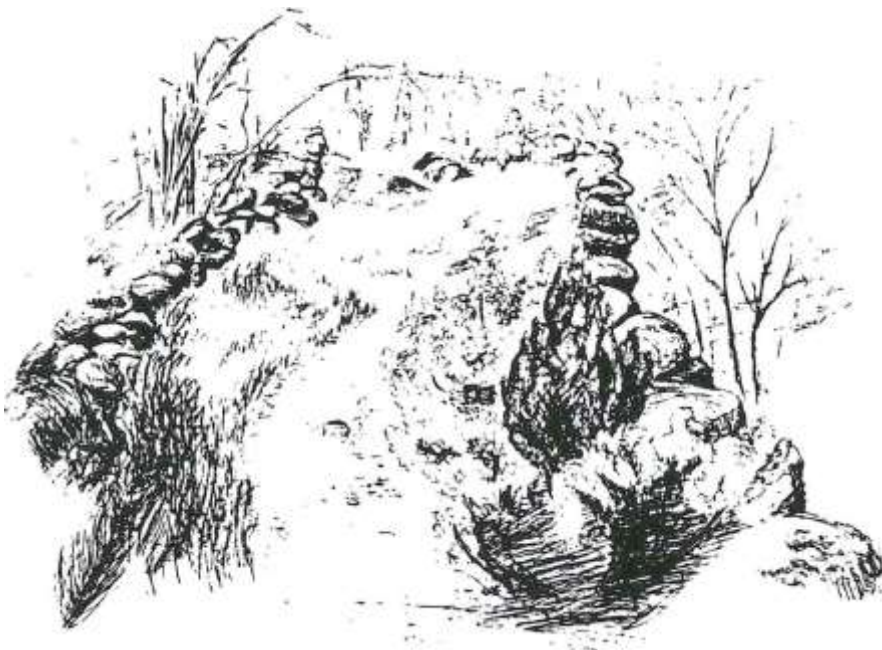
Hår vill hon kanna att hennes rotter har faste.

Men det bohuslänska landskapet år inte bara natur. Overallt har människan satt spår och forvandlat natur till kultur. P Nordkosters vackra men oländiga vastsida stod bara sju hoga tråd vid detta sekels borjan. Idag finns dår en planterad skog ur vilken obor tar ved och snart kan ta virke. Med skogen har också massor av fåglar kommit till on. I andra delar av Bohuslån vittnar åkrar, ångar, lador, hamnar, sjöbodar och bostadshus om människans kulturarbete. På vattnet flyter hennes farkoster.

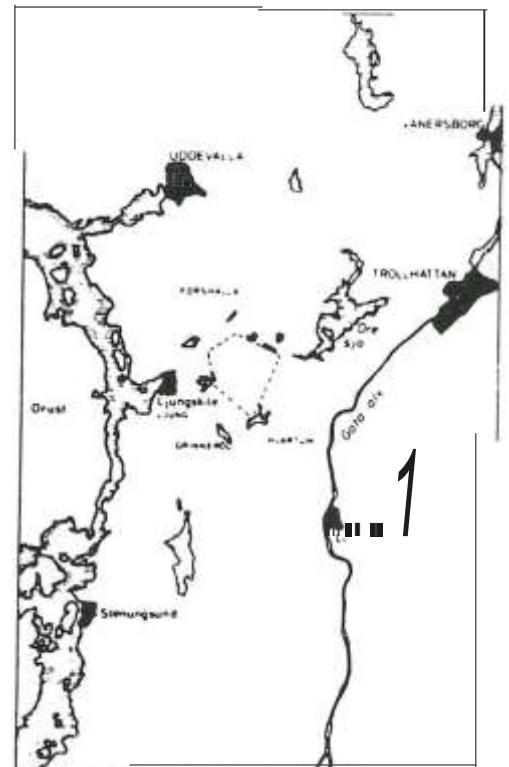

f fodb enan iir m jägel som har missgy nnats 1n-igen l'a.xwule strandiingar.

Foto : U. Larsson

Fågatan vid Flogfjället

På d.,1111t l>l'rsik tsk tlrttl ,isas Rredfjtill't 111. di't strl'ck adi' omriidt't oster om Ljl Ing.vkilt'.

ÅRSMOTE OCH MEDLEMSKONFERENS

Tema: Havets och kustens kulturlandskap

Information och kunskapsformedling

Du som vill medverka genom att fårrnedla något på tem3t får konferensen, rneddela' detta till

Kerstin Olsson, Bohusläns museum,
Box 34, S-45115 UDDEVALLA.

Tel. 0522-39200.

nyhetsbrev

NOEN ORD TIL INNLEDNING

"Finland sluttet seg til Europarådet i mai 1989. Denne beslutning som har støtte i alle samfunnslag, er et viktig skritt til støtte for dannelsen av det nye Europa.

Bryte ned stengsler og skape gjensidig forståelse mellom land og nasjoner har alltid vært vår politikk. En verdensomfattende forståelse over landegrensene er mer nødvendig enn noen gang i historie. Miljøproblemene respekterer ingen grenser. Sikre vår felles fremtid fri ringer et nært samarbeid mellom alle nasjoner.

Europarådet er kjent som en varm forsvarer for de myke verdier. Det er disse verdiene som står bak innsatsen for natur- og miljøvern. Finland er rede til å gå inn for og samarbeide om disse verdiene for de er fremtidens verdier".

Kaj BARLUND
Miljøvernminister
i Finland

Finland som har vært en uavhengig republikk siden 1917, har 4,9 millioner innbyggere på en overflate av 338.000 kvadratkilometer. Der er 188.000 innsjøer.

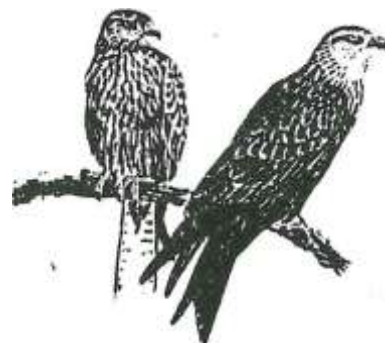
Før den offisielle tilslutningen til Europarådet var Finland allerede med i et stort antall tiltak som observervatur eller innen rammen av delavtaler, særlig når det gjelder miljøvernet. Landet er også medlem av Nordisk Råd som er samarbeidsorganet for de nordiske land, og Nordisk Ministerråd som vi skal komme tilbake til senere,

SVEITS : MED OPPLÆRING SOM MÅL

Det sveitsiske opplæringscenteret for natur- og miljøvern (SANU) ble åpnet i sommer i Bienne. Det er beregnet på yrkesutøvere som må spesialisere seg på dette området og skal tilby grunnutdanning og videregående opplæring. SANU tar også sikte på opplæring av yrkesgrupper som er indirekte berørt av økologiproblematikken: turistfolk, jurister, regionale og lokale ansvarshavende. (Dr. U. Reber, SANU, Hirschengraben 11, CH - 3011 Bern).

STORBRITANNIA: GLENTEN ER KOMMET IGJEN

Det ble satt i gang et program for gjeninnføring av glente (Milvus milvus) i England og Scotland i sommer. De unge fuglene kommer fra Sverige og Wales. Denne elegante rovfuglene som tidligere var meget utbredt, var utsatt for utbredt forfølgelse i det 19. århundre og var praktisk talt forsvunnet i 1890. Bestanden var litt etter litt kommet opp i 50 par da gjeninnføringsprogrammet ble igangsatt. (Vår kontakt i Storbritannia) .•

NORDISK SAMARBEID PÅ MILJ ØSEKTOREN

Nord isk Råd er fellesorganet for regjeringene i d e nord iske land . Samar beid et , som foregår gjennom Ministerråd et , er basert på en bind ene samarbeid sav tale som ble inngått i 1962 mellom Danmark , Finland , Island , Norg e og Sv erig e. (Helsinkiavtalen).

De følgende tre paragrafer angående samarbeidet i forbindelse med miljøvern ble tilføyet Helsinkiavtalen i 1974:

- Enkeltland enes nasjonale lovgiv ninger og gjennomf øringen av be- stemmelsene i d em må ta maksimalt hensy n til d e økologiske inter- ressene i de andre nordiske land ;
- Det må gjøres en innsats for en samordning av miljøvernreglene i de nordiske land for å komme frem til bredest mulig enighet om normer og retningslinjer i anledning utslipp og bruk av giftige stoffer og and remiljøforstyrre
- Man må komme frem til en samord ning når d et gjeld er utpeking av områd er av interesse for v ernet av naturen og friluf tsliv et samt generelt vern og bevaring av plante- og dyrelivet.

Dessuten har de nordiske land vedtatt en bindende Avtale om Miljø- ver n som tråd d e i kraft i 1976. Den in ehold er blant annet bestemmelser om at man , når man vurderer de akseptable grensene for miljøforstyrrelser som er forårsaket av visse typer virksomhet ,skal behandle dem på samme måte , enten d e b erører et enkelt land eller en av d e andre kon- traherend e stater.

De nordiske land har likeledes offisielt forpliktet seg til å ar- beide for en samordning av sine miljøpolitikker.

Det nordiske samarbeidet på økologisektoren drives innen den gene- relle rammen av d e femårige samarbeid sprogrammer som er v ed tatt av Min- isterråd et. Disse programmene innehold er planer og foreslår tiltak som d ekker et stort utvalg antall forskjellige m iljøspø rsmål.

Det nåværend e programmet ble v ed tatt i januar 1989 og i forhold til de tidligere , går det over et lenger tidsrom , har et bredere siktemål og sikter mot konkrete resultater. Det er d essu ten elatisk nok til at ny e og hittil ukjente miljø problemer kan få rask behand ling innen rammen av d et nord iske samarbeid . Den konkrete kontrollvirksomhet og fastsettelsen av prioritetsbehand ling for tiltak og prosjekter skal baseres på fra to- til fireårsprogrammer på d e forskjellige s ærområd er.

Under det forje programmet fikk den nordiske miljøpolitikk en stadig mer central og politisk karakter. Ministerråd et v ed tok en rekke resolu- sjoner om politiske tiltak og målsetninger , for eksempel angåend e støy , luft- og hav forurensning er og v ernet av ozonlaget.

For å oppnå tilfredstillende resultater må man blant annet sette i gang undersøkelser i nordisk målestokk. De nordiske prosjekter skal gi Ministerrådet og de nasjonale myndigheter det materiale de trenger som basis for sine av gjørelser.

Hver for seg bruker de nordiske land betydelige summer til miljø- vernet . Målet for det nordiske samarbeidet er blant annet å samordne d isse ressursene takket være en arbeid sd eling og en utv eksling av er- faringer på en lang rekke fellesområder.

Natur vern

Listene over truede dyre- og plantearter og over viktige biotoper skal offentlig gjøres fra og med neste år. De skal hold es r egelmessig ajour. Det er foretatt spesialund ersøkelser for å v urd er e antallet av visse nordisie fuglearter og for å vurdere deres vekstpotensiell.

Det er også laget ov ersikter ov er kulturland skaper av særlig v erd i. Vernebeovene blir vurdert i en miljørapport.

Lommen

Lornnen bjuder på överraskningar. Nu är sambandet mellan våskan, växten och fågeln uppenbar. Det är Hannu Orrnio som får åran av upptäckten. Han har sånt oss en bild som visar att "bursa pastoris", en herdevåska, kunde tillverkas av två fågelskinn. I Finland är det främst lapparna som utnyttjat loITEkinn för detta.

Hannu skriver: "Lapparnas tradition med lomvaskor syns vara stark, för jag har sett sådana till salu vid lapparnas marknader ända till för några sedan. Så nu har vårt förbund en värdefull kontakt inte bara med agrarkulturen utan också med de sållsynta kvarstående resterna av vildmarkskulturen och dess traditioner, som behöver skydd och vård".

Lornnen var inte attraktiv i matlagningen. Kottet var dåligt. Särskilt besvärligt var det att plocka den. Men skinnet var starkt och bra och slog ifrån sig våtan. I Sverige är det känt att loITEkinn med fjåderna kvar användes till mindre ryggsäckar och axelvåskor i bl a Floda i Dalarna.

Lornnen var också inblandad i jordens tillblivelse. Jakuterna berättar att deras Gudsmoder inledde detta med att först skapa lornnen Gagare och anden Ulunkus. Hon ville använda fåglarna för att från världshavets botten härnta upp mylla, som kunde bilda den fasta marken. Anden var villig och drog träget efter jord. Lornnen däremot var egensinnig och samhelst sin egen våg.

Då bestämde Gudsmodern att lornnen i fortsättningen måste leva i vattnet. Bara med svårighet skulle Gagares avkomna kunna röra sig på den jord, som nu skapades med den fogliga anden Ulunkus hjälp.

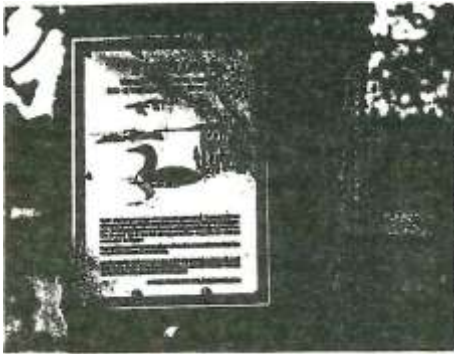
Bursa pastoris tillverkad om två lommar

Linne berättade att fiskarbefolkningen i skogsdalarna gick omkring i miissor gjorda av lomskinn. "De ser rätt ut", skrev han.

Varning för lom!

I Sjuharadsbygden i Västergötland hackar två lomarter, storlom och smålom. Storlommen foredrar att vistas i de större sjoarna medan smålommen håller till i de mindre tjärnarna.

Häckningsresultaten har under de senaste decennierna varit mycket dåliga (se bif tabell). De senaste åren har ungdomproduktionen endast varit 0,3 ungar per häckande par och år d v s ett par måste häcka tre år för att producera en flygfärdig unge.

Orsakerna till de dåliga häckningsresultaten är framst det rorliga friluftslivet samt vattenståndsförändringar under ruvningstiden. Lommen bygger garna sitt bo på oar nära strandlinjen och när den blir stord glider den försiktigt ner i vattnet och man laggar då inte merke till att agg ligger helt oskyddade för vader, vind och kråkor.

För att informera allmänheten om lommas häckningsplatser har Södra Ålvsborgs Ornitologiska förening och Statens Naturlivsvårdsverk med ekonomiskt stöd från Världsnaturfonden WWF, startat "Projekt Vådandeskyltar".

Sedan 1987 finns sk vådandeskyltar uppsatta vid tjärnar och sjöar där lomen hackar. Man vädjar till allmänheten att visa hänsyn under ruvningsperioden (1 maj-20 juni).

-Just nu håller vi på att sammanställa resultaten från i år, berättar Claes-Göran Ahlgren, en av initiativtagarna till projektet. -Hittills ser det dystert ut, fortsätter han.

Vi måste nå ut med mer information till allmänheten och kringboende. Helst skulle kommunen anställa en ornitolog under häckningsperioden som åkte runt och informerade kanoåttfarare, vindsurfingseglare, båtfarare och fritidsfiskare etc. Vi måste också nå ut med information till lokala fiskevårdsföreningar och kringboende så att de i sin tur kan hjälpa till med bevakning av bön och information till friluftsidkare.

Arbetet med vådandeskyltar kommer att utokas under kommande år och vi kan alla hjälpa till att rädda lomarterna genom att:

- Undvika landstigning på oar under tiden 1 maj-20 juni
- Minska hastigheten vid båtford och inte åka för nära stränder
- Fiska ute på öppet vatten istället för nära land
- Inte vindsurfa nära stränder

1964 - 1 unge flygg
1965 - Misslyckad häckning
1966 - 2 ungar flygga
1967 - 1 unge flygg
1968 - Misslyckad häckning
1969 - 1 unge flygg
1970 - Misslyckad häckning
1971 - Misslyckad häckning
1972 - 1 unge flygg
1973 - Misslyckad häckning
1974 - Misslyckad häckning
1975 - Misslyckad häckning
1976 - Misslyckad häckning
1977 - 1 unge flygg
1978 - Misslyckad häckning
1979 - 1 unge kläcktes fram, dog senare
1980 - Misslyckad häckning
1981 - 1 unge flygg
1982 - Misslyckad häckning
1983 - Misslyckad häckning
1984 - Misslyckad häckning
1985 - Misslyckad häckning
1986 - Misslyckad häckning
1987 - Misslyckad häckning
1988 - Misslyckad häckning

Detta är bara några enkla åtgärder vi kan iaktta för att ge storlommen och andra fågelarter en rejäl chans att lyckas med häckningen.

KULTUREN
LUND

Lita inte på gamla uppteckningar och bilder eller kulturinstitutioner. Den här bilden på en slätterkarl hittade Lommen i en almanacka från Kulturen i Lund. Med den som förebild blir det inte något bra resultat ens om man har tio knivslipare.

Gamla hantverk och sysslor ska läras praktiskt. Korn till Bredared eller Nyköping i sörmar och lär er hur en lie skall hanteras, och rnycket, mycket mer.....

Lien och slätterangen

For femte året i foljdarrangeras den populära kursen om om ångsbruk och liens vård och användning. Det blir praktiska övningar i lieslätter, föreläsningar om det gamla odlingslandskapet, slättergille, utfärder till intressanta kulturmarker och gammaldags rrathållning.

Slätterövningarna åger rum på några av landets finaste ångar, bl a Gantarås i Tollsjo, som skildrats i boken "Ångar", sid 22-23.

Kursledning: Claes-Goran Ahlgren, Gunnar Arnborg, Ake Carlsson och Anette Kruse.

Plats: Bredared ca 1 mil norr om Borås i Västergötland.

Tid: 26 - 29 juli 1990.

Logi: Bredareds Bygdegård eller Fristads Folkhögskola. Dessutom finns plats för tält och husvagnar.

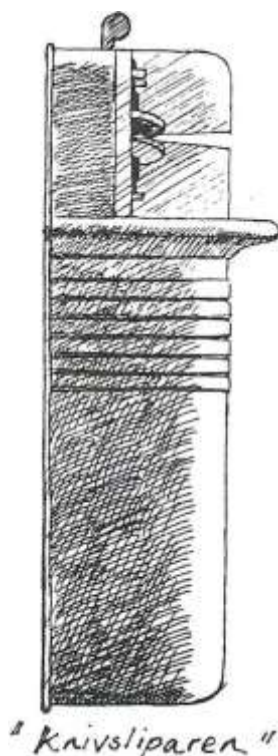
Kursavgift: Cirka 700:-SEK, med rrat och logi.

Anmälan: Claes-Goran Ahlgren, Varnum, S-52015 HöKERUM. Telefon, arbete (Fristads Folkhögskola) 033-69 900, bostad 033-74 463. Begränsat antal deltagare.

Arrangörer: Nordiska Förbundet för Kulturlandskap, Fristads Folkhögskola och Västergötlands Hembygdsförbund.

Välkomna till en gemytlig, praktisk och viktig kurs där hela familjen kan delta med samma intresse.

Går er anmälan snart!

Noonen är uppfinningarnas mcxier

Erling Svensson är en slätterkarl vid Hullsjon nära Trollhättan i Västergötland. Vid förra årets slätter fick han ingen hjälp att dra slipstenen. I ren desperation gick han efter en knivslipare rrodell Fiskars. Detta redskap visade sig vara ett suveränt hjälpmedel att hålla lien vass. I glädje över att ha ett effektivt redskap slog han en flerdubbelt större yta än tidigare år. Han kunde t o m med lätthet slå gräsrrattans korta gräs.

Knivsliparen kan ersätta brynet, men eggen behöver ibland tunnas ut på en slipsten. Lien stryks som vanligt med en liesticka. Denna bör helst sakna beläggning.

Knivsliparen borde tillverkas i en rrodell rrodifierad för liar. Ett bättre handtag vore välkommet, liksom en något bredare skåra i kåpan, eftersom det kan vara svårt att nå ner med eggen till sliptrissorna.

I de affärer jag kontrollerade, varierade priset på Fiskars knivslipare mellan 48:- och 76:- SEK.

Ake Carlsson

Jwlturlandsl@pets **vård**

KURS I NYKOPING

Oknaskolan, 610 60 TYSTBERGA. (Internat.)

Tid

20 augusti - 24 augusti 1990.

De tc;l.ga..re

Alla medlernmar i Nordiska Forbundet for Kulturlandskap, vilka i sitt arbete eller i sina studier moter problem kopplade till kulturlandskapets vård. ovriga, vilka som egenforetagare eller anställda av kommuner, landsting, stat och foreningsrorelse, arbetar med någon del av kulturlandskapets utnyttjande och vård.

Syfte

Många sektorer i samhället staller krav på kulturlandskapet. Kraven är inte alltid forenliga. Ibland kan det bli konflikter. Det galler att hushålla med landskapets varden.

Kursen skall oka kunskapen om kulturlandskapet och ge medvetenhet om och forståelse for behovet av skydd for kulturmiljoer; Den skall också ge forutsättningar for planering av vårdinsatser och en grund for genomforande av praktisk vård. Det kanske viktigaste målet är att förbättra samarbetet mellan kulturlandskapets olika intressenter.

I:n:n.ehå.lll

Naturlandskapet och kulturlandskapets framvaxt. Odlingens forutsättningar. Bevarandeintressena naturvård och kulturmiljovård. Praktisk vård av kulturmiljoer. Forelasningar, exkursioner till lands och till havs, demonstrationer, praktiska ovningar, samkvam, musik och skronor.

- Kursen är upplagd så att den också bygger på deltagarnas egna erfarenheter. Detta gor att den är verklighetsnara och konkret. Samsyn och samordning är två nyckelord. Deltagarna får genom kursen tillgång till ett bra kontaktnat.

K.rsled:n..i:n.g Opplys:n..i:n.ga..r

Staffan Karlsson, lånsstyrelsens miljovårdsenhet,
Lena Bergils, lånsstyrelsens kulturmiljoenhet,
Gunilla Sundstrom, lånsstyrelsens reg. ekonomiska enhet,
samtliga tel. 0155-64 000.

Bert Lindgren, Nykopingens folkhogskola, tel 0155-87 405.
Kelvin Ekeland, Nordiska Forbundet for Kulturlandskap,
tel. 0155-68 978.

K.rsa."V"g.if t

Cirka 3000:- SEK, inklusive allt; kursdokumentation, mat, logi, forflyttningar 6 dyl.

An.rna.la.n.

Anmal intresse for kursen, senast den 20 april 1990, till Staffan Karlsson, Lånsstyrelsen, S-61186 NYKOPING, Sverige. Program och blankett for definitiv anmalan sands sedan ut.

LANSSTYRELSEN I SODERMANLANDS LÅN * NYKOPINGS FOLKHOGSKOLA

* NORDISKA FORBUNDET FOR KULTURLANDSKAP *

*Deltagarna samlas runt slipstenen. Hur fort orkar man dra hjulet? Musiken hjälper till att öka tempot.
Foto: Anna Lindblad.*

LIEN OCH SLÅTTERÅNGEN

Faltgentiana, vityxne, splid OgontrOst och hOskallra ar vaxter som forknippas med de hllvdade lingarna. I takt med upphorande angsbruk har arterna fOrsvunnit och finns numera endast kvar på ett fåtal platser i landet.

Det traditionella lingsbruket skiljer sig avsevärt från dagens intensiva vallodlingssystem. FOrr påbOrjades inte slåtern för rån efter midsommar eller i bOrjan av juli, och Milofta på till långt fram i augusti. Efter slåtern betades lingen och tidigt på våren fagades den, den "stlidades". Kvistar, grenar och lov rafsades ihop och brandes.

Det gamla traditionella slåtterbruket ledde till en artrik flora där vaxterna utvecklades för att på blista slitt överleva slåtte;n. Många arter blommar tidigt eller skjuter nya blomstänglar efter slåtern. Andra kryper efter marken för att undvika lien. Ett 40-tal arter h6gre vaxter kan finnas på en kvadratmeter ang som kontinuerligt hlivdats med slåtter.

Sista helgen i juli samlades ett 50-tal slåttermän och — kvinnor på Bredareds hembygdsgrd norr om Bor:is. Där hälls för fjärde året i följd en kurs, LIEN OCH SLÅTTERÅNGEN, dlr lievård, lingsskOtsel och framfOr allt praktiska övningar i lieslåtter stod på programmet. ArrangOrer för kursen var VastergOtlands hembygdsfOrbund i samarbete med Fristads folkhOgskola och Nordiska förbundet fOr kulturlandskap.

Kursen lignades på dagtid åt lievård och slåtter. Några erfarna slåtterkarlar fanns hela tiden tillgängliga. De visade hur -en slipsten skall dras, hur man får den rätta vinkeln på lien, hur "vespesteckan" skall anvlindas, hur lien skall skara

av griset och -mycket mera. Efter att ha fått de grundläggande kunskaperna i lievård Övergick övningarna till slåtter. Flera av de finaste lingarna i trakten besöktes och slogs, bland annat Gantarås i TOLLsjo socken som är botaniskt och kulturhistoriskt en mycket värdefull ling.

Även kvällarna innehöll flera programpunkter. Åke Carlsson och Gunnar Arnborg berättade om lien och det gamla kulturlandskapet. Åke visade också diabilder på slåttermarkernas vlixtor och på många av Vastergotlands kvarvarande slåtterlingar. Ett riktigt slåttergille med mat, underhållning och dans blev pricken över i:t en av dagarna.

Ett besök på -den av hembygdsföreningen återuppbyggda potatismjOlsfabriken i Ylinga hanns också med. Guidade gjorde mjOlnaren David Svensson, som också driver den intilliggande kvarnen. Vi fick också mOjlighet att titta in i kvarnen och hora hur tillverkning av mjOI går till. Den som ville fick sedan chansen att kOpa alternativt mjOI.

Kursen avslutades, dagen efter det traditionella slåttergillet, med ett halvdags studiebesök i och vid Yxnås naturreservat söder om Vårgårda. Syftet med naturreservatet är att återskapa och bevara torpepokens odlingslandskap. Erik Klillsmyr, märkligare och tillika ansvarig för skotseln, visade oss runt i reservatet.

En rolig, intressant och mycket viktig kurs har nu under fyra år lockat deltagare från när och fjärran. Vår enda möjlighet att behålla lingarna och dess rika flora är att slå på gammalt traditionellt vis. Det är synnerligen viktigt att kunskapen om lien och vår gamla bondekultur sprids i vida kretsar. Här har verkligen Iedarna Claes-GÖran Ahlgren, Gunnar Arnborg, Åke Carlsson och Anette Kruse gjort ett stort och viktigt arbete.

Johan Jannert

Nyt fra Landbohistorisk Selskab efterår 1989

Bestillingskupon

Undertegnede bestiller hermed

ekspl. af »En fynsk hjulmagers dagbog.«

ekspl. af »Naturens sang - menneskets kår«.

ekspl. af »Skik og sæd hos bønderne«.

Navn _____

Adresse _____

Postnr. og by _____

Bindende underskrift _____

Landbohistorisk Selskab er et videnskabeligt udgiverselskab oprettet 1952. Det rommer som medlemmer historikere, filologer, etnologer og andre, der beskæftiger sig med udforskningen af det danske landbrug og landbosamfundets historie. Landbohistorisk Selskab udgiver tidskriftet »Bol og By«. Selskabet har i 1988-89 udsendt »Det danske landbrugs historie I-IV«. Formand er lektor, mag. art. Claus Bjørn, Københavns Universitet. Selskabets forretningsfører er AiO Tryk as, Cikorievej 8, 5220 Odense SØ, tlf. 66 12 10 30 (mandag - fredag 8 - 15). Her kan man rekvirere yderligere oplysninger om selskabet og dets publikationer.

En fynsk hjulmagers dagbog 1813-1833

Lisbet Holtse

Den sydfynske dagbog, som Landbohistorisk Selskab hermed udgiver, er på mange måder usædvanlig og adskiller sig fra de øvrige bondedagbøger, som selskabet har publiceret. Dagbogskriveren kom ikke som de andre fra gårdmandsklassen, men var hus- eller bolsmand, hjulmager og spillemand. Desuden var han kun 18 år gammel, da han begyndte at føre dagbog, og det er derfor en af de få dagbøger, som giver et indblik i den unge ugifte karls verden.

Dagbogen er skrevet i årene 1813-1833 af Hans Nielst:li Gerup ved Brahetrolleborg på indsyede blade i 21 små almanakker. Her har han gjort sine notater om ikke daglig, så i hvert fald regelmæssigt. Stilen er kort og knap, men alligevel meget levende, og skriften er forhavsende korrekt, et vidensbyrd om det gode skolevæsen, som Johan Ludvig Reventlow byggede op på Brahetrolleborg gods.

216 s. illustreret. Pris kr. 188 + porto.

Naturens sang - menneskets kår

Hverdagsliv på Fyn fotograferet af Lars Rastrup 1885-1925

I år markeres 150-året for fotografiets fødsel i 1839. Efter de første vanskelige begynderår etableredes fotografiet fra 1860'erne som en almen tilgængelig indendørs atelierkunst. Efterspørgslen gjaldt hovedsagelig portrætter og opstillinger af grupper i forbindelse med festligheder af forskellig art. Tusindvis pryder disse fotografier af velstillede, værdige mennesker i deres bedste tøj væggene i danske hjem og fylder side efter side i tykke fotosalbum.

I denne bog offentliggøres et udsnit af disse fotografier for første gang. De omtrent 140 udvalgte fotografier skildrer det arbejdende menneske, hverdagen, omgivelserne - verden ifølge Rastrup.

Ca. 160 s. Pris kr. 148 + porto.

Skik og sæd hos bønderne

sidst i det 18. og først i det 19. århundrede

De kendte manuskripter af Eskel Sørensen (1771-1835),
ved Laust Kristensen

292 s. illustreret. Pris kr. 188 + porto.

Landbohistorisk Selskab

Cikorievej 8
Postbox 401
5220 Odense SØ

luguft e!lfr .pojhaan
O i i" brn 23b.e !ti. 11 , 49 9J!in. tijur

1 Sj!r brff \!gf. 11 fib 1-4 6.38 f.
!Jj annibal 116,!ljl
ti S 9?ic obrntua 10 t! " { O o. 4. 9 n . 8.
! • 1'.lomicu8 24 tt' J' { O 4. 4 7.5
!j 5 D olbu& 9,fs . (i i J)rr(lJ, d!
! ! 6 br.aotlJr.li4,w _

!3ef ue greit,er'ouer Jnufl1(em J lluc. is
@i 7 100. i.ltrln. BR/n9ef l.10,59lf L/
ID! 8 !Rulb 22
i 9 ffrom4nue 6
D 10 !!aul lntiu8 20 t* { O O+n n.7.47 "l
N: 11 nmann : 3 4.11 7.11"
!i u G!arQ 1tuf 151'i . od' b
! 0 3.t,tv1loh 28

Pharjstveren og Tolberen, Buc. 18.
E 14 11 E. e Trin. 10.20
E 15 22 R. G. H. 22.20 forst p H. 11. 19
E 16 22 R. G. H. 4.30 0.4.36 n.7.31
E 17 22 R. G. H. 16.30 4.32 7.27
E 18 22 R. G. H. 28.30 4.32 7.27
E 19 22 R. G. H. 10.30 4.32 7.27
E 20 22 R. G. H. 22.20

Alla nya och alla gamla medlemmar!

Det är hog tid att betala medlemsavgiften. För enskild medlem är den 100:- norska kronor och för familjemedlem, med samma adress, 25:- norska kronor.

Sätt in beloppet på **norska postgirokonto 4 51 14 32.**

Mress: NORDISK FORBUND FOR KULTURLANDSKAP, Srcåtindveien 1 B,
N-8000 BO(j), Norge.

Inbetalning kan ske via postgiro och på alla nordiska postkontor. De svenska medlemmarna kan följa postens goda råd. Förmodligen fungerar det på motsvarande sätt i Finland, Island och Danmark också.

Betalningar till utlandet: praktisk handledning för dig med eget postgiro- konto.

Enstaka betalningar.

Använd inrikesblanketten "Girering/
Utbetalning" eller "Girering/inbetalning". På "Betalningsorder" som du alltid måste bifoga inrikesblanketten skriver du "Utland" och anger det utländska beloppet i an tecken i ngskol um ncn.
Det finns sreeiella vita utländsk uvert med fortryckt adress till PostGiro Utland.

Saknar du sådant, kan du i enstaka fall utnyttja det bruna postgirokortet. Skriv då "Utland" i rutan för kontonummer.

Blandas inrikes betalningar och betalningar till utlandet, kanförseningar uppkomma.

Girering till postgirokonto i utlandet görs normalt i *mouagarla Idets va /11a*. Till Danmark, Finland, Norge och Västtyskland kan du även skicka svenska kronor.

Har du fått ett ifyllen betalningskort från Danmark, Finland, Norge, kan du använda det vid girering. Notera ditt kontonummer på inbetalningskortet och fyll i en betalningsorder. I kolonnen för betalningsmottagare skriver du postgirokontonummer.

Praktisk handledning vid betalning på postkontor.

Om du vill göra en betalning på ett postkontor kan du via ditt postkontor göra betalningarna till utlandet.

Som *bcw/1111gssu11* kan du använda *il1be-la/1111g* eller *posw/1111g*.

Inbetalning.

Fråna alla svenska postkontor kan du göra betalningar till postgirokonto i Danmark, Finland, Island, Luxemburg, Västtyskland, Norge, Västtyskland, Spanien och Storbritannien.

Du kan alltid använda *il11ema lioncl/1 inhw/1111gskorl*. Till Danmark, Finland, Island och Norge kan även *mouagar : landets inbewn11gskort* användas.

Lønren har konstaterat att de danska telefonnumren har ändrats. I avvaktan på att Forbundets nya adresslista kornner kan foljande landstäckande översikt användas.

Nye telefonnumre

Alle i Danmark har fået nye telefonnumre fra nyt-år. 01 er erstattet af 31, 33 etc., 02 af 42, 03 af cifre i en Jandsdækkende over- halvtredseme etc. Her er sigt over ændringeme.

01-OMRÅDET

01 10	3110	01 40	39 40	01 70	3170
-11	3311	-41	3141	-71	3171
-12	3312	-42	3142	-72	3872
-13	3313	-43	3543	-73	3173
-14	3134	-44	3844	-74	3174
-15	3315	-45	3245	-75	3175
-16	3118	-46	3146	-76	3978
-11	3111	-47	3147	-77	3877
-18	3118	-48	3848	-78	3178
-19	3119	-49	3149	-79	3179
-20	3120	-50	3150	-80	3180
-21	21	-	-	-81	81
-22	3122	-52	3252	-82	3582
-23	3123	-53	3153	-83	3183
-24	3124	-54	3154	-84	3284
-25	3325	-55	3155	-85	3185
-26	3121	-56	3158	-811	3188
-27	3927	-57	3157	-87	3177
-28	3121	-58	3158	-88	3888
-29	29	-59	3158	-89	388
-30	3130	-60	3180	-90	3990
-31	31	-81	81	-	33
-32	3332	-82	82	-92	3392
-33	3833	-63	3183	-93	3393
-34	3134	-84	3184	-94	3294
-35	3135	-65	3185	-95	3195
-38	3538	-68	39811	-98	3298
-37	3137	-67	3167	-W	3297
-37	3537	-68	3168	-911	33911
-38	3138	-69	3169	-99	3899
-39	3139	-	-	-	-

Eksempel: 03 40 bliver til 64 40 + de 4 sidste tal
03 68 (1-8) bliver til 58 31 + de 4 sidste tal
03 68 (8-8) bliver til 63 68 + de 4 sidste tal
(Bemærk at 8. cifret kan ændre nummeret drastisk!)

02-OMRÅDET

0210	42 10	02 40	42 40	0210	-10
-11	4211	-41	4541	-71	4371
-12	4212	-41 5	4550	-72	4832
-13	4213	-42	42 42	-73	42 73
-14	4814	-43	4343	-74	4824
-15	42 15	-44	4444	-75	4975
-154	4815	-45	4245	-78	45811
-16	4218	-46	49 28	-785	4578
-17	4217	-47	48 47	-77	47 77
-18	4218	-48	42 48	-78	41-38
-19	4219	-49	42 49	-79	4879
-20	4220	-	-	-80	4211D
-204	4970	-	-	-81	4281
-20 7	4971	-50	4250	-82	4582
-21	4921	-51	4899	-83	4583
-22	4222	-52	4252	-84	4284
-23	4223	-53	4453	-85	4285
-24	4224	-54	4254	-88	4288
-25	4225	-55	49 35	-67	4267
-26	42211	-56	4918	-88	4288
-21	4227	-57	4257	-69	89
-28	42211	-58	47911	-90	4290
-29	4229	-59	4858	-91	4291
-294	4879	-60	4280	-92	44 92
-299	4229	-61	42111	-93	4593
-30	4830	-62	4382	-94	4294
-304	4230	-63	4283	-95	42 95
-31	4231	-114	4294	-98	4298
-32	4232	-65	4265	-W	4297
-33	42 33	-68	44118	-98	42911
-34	4234	-67	4367	-99	4299
-35	4235	-68	4468	-	-
-311	4238	-69	43811	-	-
-37	4237	-69 4	4340	-	-
-38	4238	-685	4353	-	-
-383	4831	-	-	-	-
-385	42 38	-	-	-	-
-39	42 39	-	-	-	-

03-OMRÅDET

0310	5850	034(1	5440	0360	531111	0380	5388
-11	5291	-41	5341	-61	53111	-81	55111
-12	5312	-42	5342	-62	5382	-82	5382
-13	5413	-422	5930	-63	5383	-83	5383
-14	5314	-424	5342	-636	5783	-84	5384
-14	5814	-425	5930	-64	5384	-85	5485
-15	5496	-428	5342	-65	5385	-88	5488
-16	54611	-43	5343	-611	5388	-882	5388
-17	5577	-44	5344	-67	5387	-87	5387
-18	53111	-442	5944	-68	5388	-675	5413
-19	5919	-45	5345	-69	5369	-677	5387
-20	5920	-46	5348	-696	53811	-88	5388
-21	5321	-47	5347	-89	53111	-89	53111
-22	5222	-48	5348	-70	5370	-90	5390
-23	5883	-487	5341	-71	5371	-901	5480
-24	5324	-49	534a	-72	5372	-903	5391
-25	5325	-73	5313	-91	53111	-91	53111
-26	5958	-50	5350	-74	5374	-92	5392
-27	5767	-51	5351	-75	5375	-93	5393
-28	58211	-52	5352	-753	5545	-94	5394
-29	5329	-53	5353	-755	5375	-95	5395
-30	5930	-54	5354	-711	5378	-911	5398
-31	5831	-56	5355	-77	5377	-911	5397
-32	5482	-58	5358	-78	53711	-98	5398
-33	5993	-5116	51128	-79	5379	-99	53119
-34	5534	-57	5357	-	-	-	-
-35	5835	-58	5358	-	-	-	-
-38	5338	-59	5359	-	-	-	-
-37	51199	-591	5819	-	-	-	-
-38	5548	-594	5359	-	-	-	-
-39	5338	-	-	-	-	-	-

04-OMRÅDET

04 42	74 42	04 61	74111	091X	
-43	7413	-62	7482	811X	
-44	7444	-63	7783	05 75	
-44 4	7440	-1142	7484	08 811	
-44 5	7441	-66	7485	07 //	
-44 7	7440	-668	741111	08 911	
-4411	7444	-659	7485	-2X 822X	
-45	7445	-681	7468	-3X 853X	
-481	7448	-683	7481	-4X 844X	
-463	7447	-685	7488	-5X 625X	
-484	7447	-66 7	7481	-6X 11211C	
-46 5	7440	-66 9	7468	-7X 847X	
-468	7448	-67	74 67	-8X 80X	
-47 1	74 47	-68	74611	-9X 81HX	
-485	74 48	-68 4	74811	-	-
-411	7448	-685	74811	-	-
-	-	-693	74811	-	-
-52	7452	-72	74 72	-	-
-53	74 53	-74	74 71	-	-
-54	74 54	-74 2	74 711	-	-
-54 4	74 51	-74 3	74 74	-	-
-54 5	7454	-74 9	7478	-	-
-54 9	74 51	-751	7475	-	-
-551	7455	-761	74 78	-	-
-564	7450	-76 3	74711	-	-
-5611	7450	-76 4	74 73	-	-
-558	74 58	-76 5	74 77	-	-
-58	74 58	-77 8	7471	-	-
-569	7457	-77 7	7477	-	-
-57 1	7457	-77 7	7473	-	-
-57 7	74 50	-821	7482	-	-
-582	7458	-83	7483	-	-
-588	74511	-838	7482	-	-
-59	7459	-837	7484	-	-
-	-	-84	1 7484	-	-
-	-	-85	1 74 67	-	-
-	-	-855	7485	-	-
-	-	-857	74 88	-	-
-	-	-88	74811	-	-

05-08

05	75
08	811
07	//
08	911
-2X	822X
-3X	853X
-4X	844X
-5X	625X
-6X	11211C
-7X	847X
-8X	80X
-9X	81HX

Bil

049	302
0420	3070
0421	3031
042 2	3042
0423	3053
0424	3074
042 5	3045
042 8	30811
0427	3097
042 8	30911
0429	3069

Uh ii

drejes alle 8 cifre efter retningsnummer (45).

i@M-IM+i
041 501

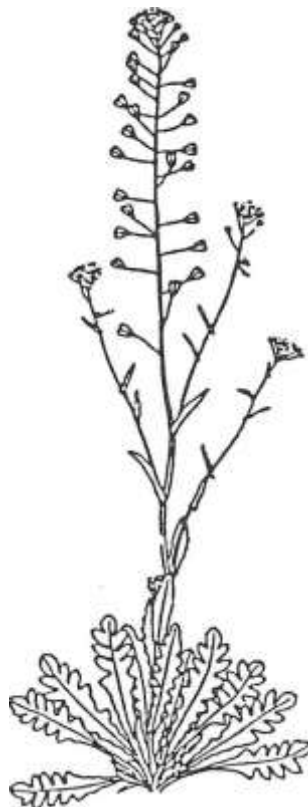
Omrii kning av valuta n sker på postkontoret och mot t aga ren få r a l l t id betalt i ;itt lands valuta.

Posta nvisning.

For posta nvisni ng anvands bl an ket tema *intematione/I postanvisning* eller *list-()OStanvi.rning*. Vilken typ av blankett du ska välja beror på till vilket land postanvisningen skall gå.

Vern kontaktar jag nar jag vill veta mer?

PostGiro U tla nd
10506(Stockhol)TI
Allmänna upplysningar
08-781 4770/4771

Lomme,
Bursa pastoris

Gardvik

En fjall bys historia

Boken kan bestå. Has från:
Abraham Winka
Iglabo, 3124
447 00 Vårgårda
Tel. 0322-600 79
Postgiro 25 72 63-4
Bankgiro 720-8598

Gardiken fore uppddmningen

Jord bruk ,ned bosk apssk otsel

For Gardvik, liksom andra byar i Turna socken , var jordbruk med boskapsskotsel sjalva basnaringen annu for 50 år sedan. Varje gård hade ca 5 kor, några får och getter, hons och ungdjur i sina ladugårdar. Därtill holl man sig också med hast och hushållsgris. Däremot samsades man om att hålla tjur var sitt år, även om det inte fanns någon riktig turlista for tjurhållning upprattat. På hostarna, när korna inte var på skogsbete, fick de strova fritt på byns inagor. Några rågångar mellan de olika gårdarna fanns inte.

Vad jordbruket beträffar så undanstokades vårbruket på någon vecka. Godseln kardedes som regel ut med sla.de och lades upp i hogar på våarna, medan det annu var sno kvar på marken. Storsta delen av den odlade arealen utgjordes av naturlig ang och gav fader till djuren.

Det mest betungande jordbruksarbetet var hoslåttern på somrarna. Man började som regel i mitten av juli och holl på till i slutet av augusti eller drygt en månad. Första veckorna slags garderna hemma i byn, sen vidtog slåttern på raningar och myrar. Man slog med lie och tog upp hoet med hemmagjorda rafsor. Första slättermaskinen kom till Gardvik först i slutet av 1930-talet.

På myrslåttern var liarna fårsedda med *k rag*, d v s ett nät av järn tråd, som gjorde att det avslagna hoet samlades i en lång remsa efter slåttern. Detta krag underlätade får rafsaren att samla ihop hoet till lampliga hogar, som sedan hasjades i en *myrhohtissja*.

När vintern kommit med frost och sno kardedes hoet från myrarna hem. Var det mycket sno, så att hastarna måste ha trugor (snoskor) på fotterna, kunde det vara rätt så ansträngande att få hem allt myrho fore jul. Det tog som regel en hel dag att kora efter en hoskrinda till de långt bort ligande sta.Bena. Man for i gryningen och kom hem först efter morkrets inbrott. I-loet från raningen i Avan kortles hem på vårvintern och då hann man ibland med två skrindor på en dag, om isförhållandena var goda.

Getaren

Getaren

For oss fjällbor, som vaxte upp under 1920 och 1930-talen var getning en vanlig sysselsättning på somrarna, Att geta betyder vakta eller valla boskap. Getaren foljde djuren hela dagen och var inte fri från denna sysselsättning forran kreaturen stod hemma i sommarladugården på kvallen.

Jag vill minnas att jag sjalv varit getare i sex kanske sju somrar. De forsta åren kamperade min yngre bror Bertil och jag tillsammans. Vi hade m at for dagen i en liten skinsack eller naverkont. For det mesta gick forden upp mot fjället Lillstalon eller bort mot Stutåsen, dar det fanns gott om harliga betesmarker for djuren, som bestod av 12-15 kor, 15-20 får och en hel del kalvar och getter. Vi var getare for byns tre gårdar, varfor matsacken packades var tredje vecka av gårdens husmor. Någon annan ersättning an mat for dagen forkom inte.

Till getarens utrustning horde bl a slidkniv och becolje-flaska. Båda dessa saker hade man på haltet. Beckoljan var ett nodvandigt hjalpmedel mot knott och mygg, och kniven var forstås oumbarlig. Vid regnvader hade vi sk skinnstrumpor på benen, som vi drog utanpå byxorna. På huvudet hade vi en keps eller basker. Fotbekladnaden var ett kapitel for sig. De forsta åren hade vi hemsydd laderkangor, som for det mesta var sura och trasiga. Det var ett standigt återkommande kvallsgora for foraldrar och målsman att laga skor.

Vattenfall forvand lar bygden

"Vart ska vi ta viigen", sa en äldre representant från Angedalen, "vi iir for gamla for att flytta harifrån, och for unga for att do".

"Tiinka sig, hoja sjon 20 meter och dranka allt levande In ne!", sa en annan. "Man forstor ju all odlad jord och fisket bli r total t slut. Vad skall vi leva av?"

"Ater en annan äldre man sa så har: "Har har mina fader kiim pa t och slitit for att få en ordentlig penning for sin själva och sina fa miljer, och jag har m i na fiiders mark och lovat dem att fora arvet vidare till mina barn och barnbarn . Skulle jag då for snod vinnings skull siilja mina fiiders mark? Aldrig i livet!"

Vattenfalls tjänstemiin svarade alla talare, att de riiknat med både forsiimrat fiske och inkomstbortfall från den odlade jorden. Detta ingick i deras kalkyler och de utlovade ersättning på alla områden diir de gjorde intrång. Ny adel-fisk skulle inplanteras och nya och biittre viigar skulle anliiggas, och befolkningen skulle med tillforsikt se tiden an. Hela damningsområdet skulle dessutom noggrant inventeras av arkeologer och botaniker, innan sjohejningen borjade .

Tiden gick. En och annan sålde sin fastighet och flyttade från bygden for att soka sin lycka på annan ort. Arbetena med sjoregleringen kom igång. Det blev liv och rorelse i socknen. Alla som ville ha arbete tycktes få det. Nya tjiinstemiin kom till byn och bygden . De gick från gård till gård och pratade med de fastighetsagare , som iinnu inte sålt sina markområden. Man tog god tid på sig. Någon kunde stanna hela dagen på en gård och hjiilpa till i arbetet, t ex delta i vedkapning. Man ville inte stora dagsrytmen . Det pratades, bjods på mat och kaffe och umgicks. Man ville ju inte jaga bort folk mot sin vilja, bast komma overens.

Med denna taktik blev fler och fler villig att siilja sin fastighet till Vattenfall. En del sålde enbart de områden, som kom under diimningslinjen. De flyttade till nya områden på sina hemma och byggde nya boningshus diir.

En av de allra svåraste att få ett uppgor med var Anna Sofia i Gardvik . Hon var nu 85 år gammal och bodde ensam i sin lilla stuga på behorigt avstånd från den nya strandlinjen, trodde hon sjalv. Hon var fast besluten att bo kvar i sin stuga, den tid hon hade kvar att leva. Det hjiilpte varken lock eller pock. Forst niir hon forstod att hon skulle bli alldeles ensam på en halvo och dessutom utan utfartsviig och elstrom fick hon lov att ge med sig. Hon flyttade till en service-lagenhet i Tarnaby och bodde där resten av sin levnad.

Dagbacker har borjat intressera allt fler. De kan ge en mycket god inblick i ett vardagsliv, som är viktig for forståelsen av de levnadsvillkor som format vårt kulturlandskap.

Vi har den fynskebonden F. skel Sørensen, som eftcrlåmnade ett stort antal beskrivningar av danskt bondeliv omkring år 1800.

Vi har de västgotska bondedagböckerna, som nu korrerer snabbare från trycket ån LOMMEN. De kan bestållas från Ake Carlsson, Siene 5334, S-44700 VARGARDA, Sverige. Tel. 0322-641 38.

Vi har familjen Winka i byn Gardvik, som Abraham, en av medlerrrcE.rna , har skildrat. Vi har mycket mer. Ovårdeliga dokument.

Fredrik Isaksson

Dagbok fr ån Liared 1863-1900

august i
 johan i Blekhult 1/2. dag och korde
 1. och 2. Korde vi in 70 stackar Ho.
 3. var Janne har och korde Godsel.
 3. Kardes Godsel på Tradet
 9. Skall jag till Goteborg
 20. i Jonkoping och Portrattra.
 22. Borjade vi att taga af Sad. .
 22. Carl och Lotta 1/2. dag tag1t Råg
 Johan i Blekhult 4. dagar betald.
 28. Sammantrade på Heden med arbetsforeningen

september
 1. korde vi in Rågen.
 Examen med Småbarnen d. Ite
 2. korde vi in 100. Trafvar Sad.
 5. Korde vi in 100. Travar hafre
 6. toge vi af den sista sliden 361. tr.
 7. till mullsjo efter Sill.

8. såddes Rågen 1. t. 8 kpr.
 9. och 10. Johannes i Skarpås, Snicking 2. d
 11. Sjussa i Ulricehamn
 12 korde vi in 70. Trafvar sad.
 13. borjade hostkora
 14. Anders i Mosseberg 1. d. lade ihop lofb[råte]
 19. borjar tinget.
 20. Johannes i Skarpås I. dag.
 ok tober
 Bruse 1. dag och tog upp Potater
 4. marken i Ulricehamn
 5. toge vi upp Potateme
 6. Broto vi Linet.
 14. Syn på vagen
 16. i Bottnared å Berget.
 18. Borja att draga ut Roret 1.
 20. Hackade vanne. maja i mosseberg 3/4 dag
 24. auctjon i Telningaruderna.

n ovem ber
 1. var jag i Hyared och Tapi-serade
 2. Husforhor i Blekhult.
 5. i Jonkoping med Svante. Collekt gifves vid Kyrkan.
 10. Otto i Sjoryd och traska
 1. dag
 11. Slagtade farfara2 sin Gris.

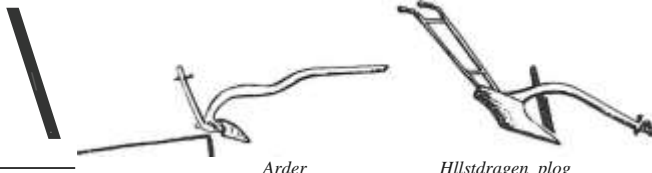
1 Roja ut stenras.
 2 "Farfar" var Fredrik Isakssons far.

Dagar		Wån.		Wåbestelen		S. P.	
Om den helige Anse, Joh. 14.							
Dagn.: Joh. 15: 10-17. Wånt.: Joh. 2: 17-22.							
17	S *	6	e. Påst	9.22	Reb	11.57	f.m. 5
18	M		Eric	9.22	Kieberca)		6
19	T		Polentia	10.13	Regn		7
20	D		Carolina	10.53			8
21	T		Constantin	11.24	☉ i ♄		9
22	Å		Hemming	11.48	☾ i ♄		10
23	Å		Desideria	f.m.	Klart		11
Om den helige Anse, Joh. 14.							
Dagn.: Joh. 15: 10-17. Wånt.: Joh. 2: 17-22.							
24	S *	2	Dag Pingst-Dag	0. 6	Kogatius		12
25	M *	2	Dag Pingst	0.22	☾ i ♄	9.36	e.m. 13
26	T		WILLH.MINA	0.36	Urbanus)		14
27	D		Eda	0.49	Klart		15
28	T		Germanus	1. 3			16
29	Å		Mariminius	1.18			17
30	Å		Walfius	1.36			18
Om den nya jodelen, Joh. 3.							
Dagn.: Joh. 15: 1-9. Wånt.: 1 Joh. 5: 1-9.							
31	S *	2	Kref. Sönd.	2. 2	Petronella		19
☉ Upp 8.38 11.56 8.17 26 3.23 11.57 8.21							
☾ Upp 8.34 11.56 8.24 27 3.20 11.57 8.26							
☽ Upp 8.30 11.56 8.24 28 3.17 11.57 8.28							
☿ Upp 8.26 11.56 8.27 31 3.14 11.57 8.41							

Handwritten notes in Swedish:
 den 17. maj är Olof i Båre
 21. var vi på Rågskog efter Båre
 23. Säll i Långå
 den 27. maj är Konungens födelse

REDSKAPENS UTVECKLING

SÅDD...

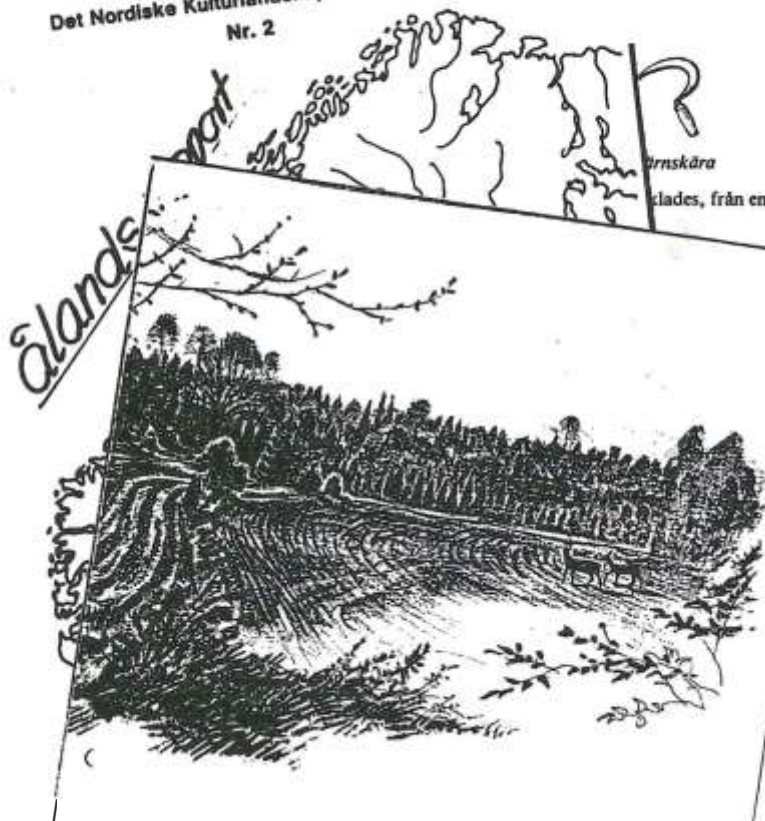
Arder

Hllstragen plog

Trali:tordragen plog

NORDISK BYGD

Det Nordiske Kulturlandskapsforbundet
Nr. 2

hon kunde så frön som sedan växte upp till ålå måste bearbeta jorden. Till en början nöjdes man med träl och hockor av träl och hom.

Senare kunde man skära sina hackor och spadar som tidigare. Då kunde man också använda oxar som biltre.

Lie

Granskära

Granskäras, från enkla skärar av flinta till effektivare.

Sjilvbindare

Äldre brukas. Landskapsstyrelsen har tagit hand om dem och effektiviserat dem.

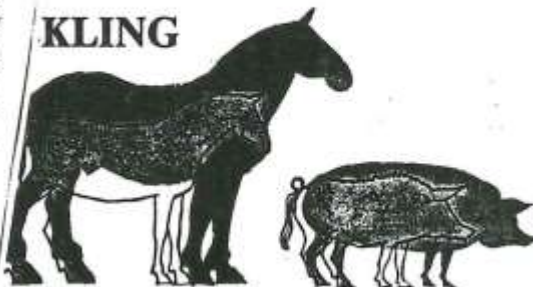
Äldre brukas. Landskapsstyrelsen har tagit hand om dem och effektiviserat dem.

Skilrdetrliska

man måste kunna använda dem och utan hinder togs bort. Små skärar förändrades.

KLING

Häst

Gris

1800-talet

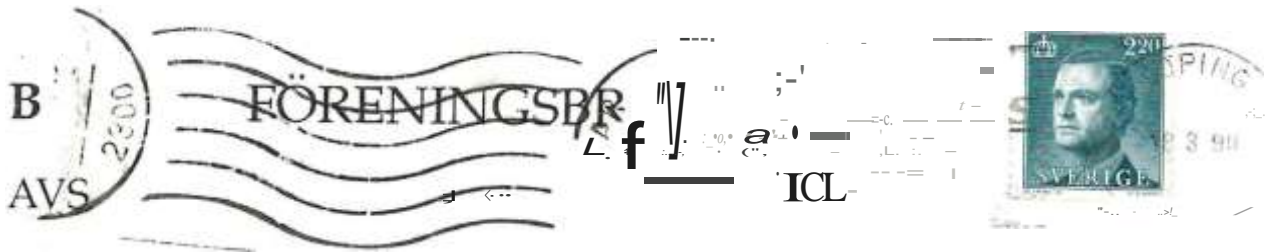
tre-tio år sedan och grisarna ger mera men magrare fläsk. Husdjuren får biltre och mjölk närmare tillgång på mat. De behöver inte frysa och behöver inte heller någon tjock pälls.

Bonden skapar landskapet

LRF..tr.

Bonden skapar landskapet är en informationsbroschyr som Nordiska Forbundet för Kulturlandskap tagit fram i samarbete med LRF:s skolkontakt. Björn Molitor som står för grundtexten är också redaktör. Teckningarna har gjorts av Gudrun Anselm och Gunnar Brusewitz. Du som är lärare, eller ändå är intresserad av broschyren, kan beställa den från: **TR} 'Cksaksbeställningen** LRF, S-10533 STOC1<HOLM, Sverige. Tel. 08-787 50 50 (Beställningsnummer 920).

ISK BYGD, Alandsrapport innehåller ett urval av de föredrag, som hells vid forbundets konstituerande möte i Mariehamn. Genom stöd från Alands landskapsstyrelse har det varit möjligt att trycka dem. Rapporten kommer att som en extra årsbok sandas ut till alla medlemmar. **NORDISK BYGD** produceras av **Forlaget Bygd**, Karl Andersens väg 37, DK-6710 ESBJERG V, Danmark, som också säljer losnummer.

Nordiska Forbundet
for Kulturlandskap
c/o Kelvin Ekeland
Ostra Storgatan 25
S-61134 Nyköping
SVERIGE

NORDISKA FORBUNDET FOR KULTURLANDSKAP

Forbundet får Dig...

Nordiska Forbundet for Kulturlandskap är forbundet får Dig, som på något sätt arbetar i kulturlandskapet eller av annan anledning är intresserad av detta.

Nordiska Forbundet for Kulturlandskap har som syfte att öka intresset för de nordiska ländernas kulturlandskap, bredda kunskapen om kulturlandskapet och värna om värdefulla kulturlandskapsmiljöer i Norden.

For att nå målet skall Forbundet vara ett samlande, förmedlande och påverkande kunskapsforum. Forbundet skall bilda ett kontaktnät för alla enskilda och grupper, som har en verksamhet eller ett intresse, som på något sätt är kopplade till kulturlandskapet.

Kulturlandskap

Kulturlandskapet är stort. Det är det landskap, som präglats av människans olika verksamheter. I praktiken består hela Norden av kulturlandskap — Nordkalottens renbetesland, Finslands århundraden svedja, de skogar, Danmarks heläkersbygder, Islands betesvidder, Norges sätrar, Sveriges herresäten ... Klimat och landformer, historia och odling, råvaru- och energiuttag, bebyggelse och samfärdsel, allt ger kulturlandskapet innehåll och variation.

Kulturarv

Nordiska Forbundet för Kulturlandskap strävar efter en helhetssyn på kulturlandskapet. Med tanke på hotbilden ser dock forbundet för närvarande en fokusering på äldre odlingsmiljöer som viktig.

I vår tid har jord- och skogsbruket i Norden genomgått en snabb förändring. Det landskap, vars utseende och innehåll präglats av de areella näringarna, har hastigt bytt gestalt. Vårt historiska arv i landskapet, i form av bebyggelse och odlingsminnen, kulturbundna växter och djur, kan helt förstöras. De äldre inslag, som fortfarande finns i odlingslandskapet, måste vårdas.

Samhällsdebatt

Nordiska Forbundet för Kulturlandskap tar en aktiv del i samhällsdebatten. Det sker bland annat genom yttranden över utredningar, uttalanden i massmedia och spridning av kunskap på annat sätt. Forbundet arrangerar exempelvis exkursioner, seminarier, symposier, kortkurser och utställningar. Forbundet samarbetar då gärna med folkhögskolor, museer och andra.

Forbundets medlemsammanslutning gör det möjligt att arbeta över de gränser, som sätts av fackområden och yrkesspecialiteter. Detta är unikt i vår sektoriserade värld. Det gör också att Forbundets åsikter kan tillämpas ett extra värde.

...bli medlem

Alla, som sympatiserar med forbundets syften, är välkomna som medlemmar. Inte bara ensliga personer, utan även föreningar eller andra organisationer, har rätt till medlemskap i Nordiska Forbundet för Kulturlandskap.

En verksamhet i regionala och lokala sammanslutningar håller på att byggas upp. Grupperingar kring ämnen finns också. Exempel på sådana är:

- Vad styr kulturlandskapets utveckling.
- Jordbrukets historia.
- Gamla husdjursraser.
- Kulturlandskapets bvt- och djurarter.
- Barn och skola i kulturlandskapet.

Varje medlem kan föra fram ider och ta initiativ. Omfattningen av sitt engagemang i Forbundets arbete bestämmer medlemmarna själva.

[Du kan påverka kulturlandskapets framtid.]

Gör det som medlem i

NORDISKA FORBUNDET FOR KULTURLANDSKAP!

1*11*1
NORGE

4 511432

Nordiska Forbundet for Kulturlandskap. Tel 0155-68978.
c/o Ekeland, O Storgatan 25, S-61134 NYKÖPING, Sverige.